Rapportering 'on Form 20-F'

Effecten van verschillen tussen Nederlandse en Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen

Drs. R. G. A. Vergoossen

1 Inleiding

Van een aantal Nederlandse multinationals zijn de aandelen genoteerd op beurzen in de Verenigde Staten. Deze ondernemingen moeten hiervoor aan bepaalde condities voldoen. Eén van die condities is dat een jaarrapport wordt opgesteld en gedeponeerd bij de Securities and Exchange Commission (SEC). Aan deze voorwaarde kan worden voldaan door het jaarrapport in te richten volgens het zogenaamde Form 20-F van de SEC. De in dit kader te verstrekken jaarrekening dient in beginsel te worden opgesteld conform Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen (Generally Accepted Accounting Principles; GAAP). Het is echter ook mogelijk om de jaarrekening volgens Nederlandse grondslagen op te stellen. In dat geval moeten de verschillen tussen de Nederlandse en Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen, die een significante invloed hebben op de gepresenteerde cijfers, worden aangegeven. Door bestudering van de op die manier opgestelde jaarrekeningen kan inzicht worden verkregen in de praktische uitwerking van afwijkingen tussen Nederlandse en Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen op de door ondernemingen gepresenteerde cijfers. Bovendien kan enig inzicht worden verworven in de problemen die onder anderen beleggingsanalisten ontmoeten wanneer zij in het kader van hun werkzaamheden de cijfers van Nederlandse bedrijven, die niet aan een Amerikaanse beurs zijn genoteerd, willen vergelijken met de cijfers van branchegenoten in de Verenigde Staten.
In dit artikel wordt allereerst kort ingegaan op de handel van aandelen van Nederlandse ondernemingen in de Verenigde Staten en wordt het Form 20-F behandeld. Daarna worden de belangrijkste afwijkingen tussen de verslaggevingsgrondslagen in Nederland en de Verenigde Staten besproken die in de bestudeerde 20-F-jaarrekeningen over 1990 c.q. 1989/90 naar voren komen. Tegelijkertijd worden de effecten van deze afwijkingen op de gepresenteerde cijfers aangegeven. Aan het slot van dit artikel volgt een evaluatie. Daarbij komt de vraag aan de orde in hoeverre ondernemingen, ter bevordering van de vergelijkbaarheid van financiële informatie over de grenzen heen, zouden moeten overgaan tot het opstellen en publiceren van een internationale jaarrekening.

2 Aandelenhandel in de Verenigde Staten en Form 20-F

Verreweg de belangrijkste effectenbeurs in de Verenigde Staten is de New York Stock Exchange (NYSE). Andere, minder belangrijke, beurzen zijn de American Stock Exchange, Boston, Cincinnati, Midwest, Pacific Coast en Philadelphia. Naast de aandelenhandel op officiële effectenbeurzen bestaat er in de Verenigde Staten ook een niet-officiële markt, de zogenaamde over-the-counter market. Van een deel van de op deze markt verhandelde aandelen komt een notering tot stand met behulp van het National Association of Securities Dealers Automated Quotation System (NASDAQ-systeem).
In de Verenigde Staten worden de aandelen van in totaal 23 Nederlandse ondernemingen verhandeld.[1] Van deze ondernemingen is een vijftal genoteerd op de NYSE, terwijl van vier onderne-

Drs. R. G. A. Vergoossen studeerde bedrijfseconomie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Thans is hij als universitair docent verbonden aan de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

mingen aandelennoteringen tot stand komen met behulp van het NASDAQ-systeem.
De aandelen van de overige 14 ondernemingen worden over-the-counter verhandeld zonder dat via het NASDAQ-systeem noteringen tot stand komen.
Over het algemeen moeten alle buitenlandse ondernemingen, waarvan aandelen worden verhandeld in de Verenigde Staten, jaarlijks een rapport deponeren bij de SEC. De deponeringsverplichting is een uitvloeisel van de Securities Exchange Act van 1934.[2] Buitenlandse ondernemingen die niet op een Amerikaanse beurs zijn genoteerd, kunnen doorgaans volstaan met de deponering van een Engelstalige versie van het jaarrapport zoals dat wordt gepubliceerd in het moederland.[3] Voor buitenlandse ondernemingen waarvan in de Verenigde Staten aandelennoteringen tot stand komen, geldt evenwel dat het jaarrapport aan specifieke eisen moet voldoen. Qua vorm en inhoud dient het jaarrapport namelijk te voldoen aan de eisen zoals vastgelegd in Form 20-F van de SEC. Form 20-F is in essentie hetzelfde als het voor Amerikaanse ondernemingen geldende Form 10-K; het is echter meer toegespitst op buitenlandse ondernemingen.
Het Form 20-F moet worden opgesteld in de Engelse taal met als (primaire) rapporteringsvaluta in principe de munt van het land waarin de onderneming is gevestigd. Form 20-F heeft de in tabel 1 aangegeven indeling.
Per onderwerp wordt gedetailleerd aangegeven welke informatie dient te worden verstrekt. De in deel I tot en met III te verstrekken informatie is voornamelijk niet-financieel van aard. Daarbij dient te worden opgemerkt dat deel II niet van toepassing is in het kader van de jaarlijkse deponeringsverplichting. Dit deel behoeft alleen te worden opgenomen wanneer Form 20-F wordt gebruikt als inschrijvingsdocument voor bij de SEC te registreren effecten.[4] De financiële informatie is opgenomen in deel IV. In dit artikel zal ik mij met name richten op punt 17 en 18 van deel IV. Onder punt 17 of 18 moet in ieder geval de geconsolideerde jaarrekening worden opgenomen. Punt 19 bevat slechts een opgave van alle financiële overzichten en bijlagen, die deel uitmaken van het 20-F-rapport.

Tabel 1: Indeling Form 20-F

deel:	*onderwerp:*	
I	1	Description of Business
	2	Description of Property
	3	Legal Proceedings
	4	Control of Registrant
	5	Nature of Trading Market
	6	Exchange Controls and Other Limitations Affecting Security Holders
	7	Taxation
	8	Selected Financial Data
	9	Management's Discussion and Analysis of Financial Condition and Results of Operations
	10	Directors and Officers of Registrant
	11	Compensation of Directors and Officers
	12	Options to Purchase Securities from Registrant or Subsidiaries
	13	Interest of Management in Certain Transactions
II	14	Description of Securities to be Registered
III	15	Defaults upon Senior Securities
	16	Changes in Securities and Changes in Security for Registered Securities
IV	17	Financial Statements
	18	Financial Statements
	19	Financial Statements and Exhibits

Door de navolgende Nederlandse ondernemingen is over het boekjaar 1990 c.q. 1989/90 een jaarrapport volgens Form 20-F gedeponeerd bij de SEC:
- Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV;
- NV Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij;
- Philips Electronics NV;
- PolyGram NV;
- Unilever NV;
- AEGON NV;
- Akzo NV;
- Koninklijke Ahold NV en
- Océ-van der Grinten NV.[5]

De eerste vijf ondernemingen zijn genoteerd op de NYSE, terwijl van de laatste vier ondernemingen aandelennoteringen tot stand komen via het NASDAQ-systeem.[6] Behalve bij de SEC dienen deze ondernemingen het jaarrapport volgens Form 20-F ook te deponeren bij de NYSE

respectievelijk de National Association of Securities Dealers (NASD).
Zoals ik hiervoor al heb vermeld is Form 20-F toegespitst op buitenlandse ondernemingen. In concreto betekent dat onder meer dat ondernemingen kunnen kiezen tussen het opstellen van een jaarrekening volgens de aanwijzingen gegeven onder punt 17 of 18. Deze verschillen van elkaar met betrekking tot de mate waarin en de wijze waarop door de ondernemingen gesegmenteerde informatie moet worden versterkt. Kiest men voor een jaarrekening opgesteld volgens de aanwijzingen onder punt 17 dan behoeft niet geheel te worden voldaan aan Statement of Financial Accounting Standards No. 14 (SFAS 14), 'Financial Reporting for Segments of a Business Enterprise'. Dit in tegenstelling tot een jaarrekening opgesteld volgens de aanwijzingen onder punt 18.
Vergelijking van de Nederlandse wetgeving (artikel 380 BW 2) met SFAS 14 leert dat in de Verenigde Staten niet alleen de omzet maar ook het bedrijfsresultaat en de activa moeten worden uitgesplitst naar bedrijfstakken en geografische gebieden. Bovendien dient in de Verenigde Staten veelal segmentatie van de investeringen en de afschrijvingen plaats te vinden.
Nederlandse ondernemingen die kiezen voor een jaarrekening opgesteld volgens de aanwijzingen onder punt 17 mogen zich beperken tot een uitsplitsing van de omzet naar bedrijfstakken en geografische gebieden. Uit de 20-F-rapporten van de hiervoor genoemde ondernemingen blijkt dat alleen KLM en Océ van deze regeling gebruik hebben gemaakt. De andere ondernemingen verstrekken gesegmenteerde informatie met betrekking tot de omzet, het bedrijfsresultaat en de activa; meestal worden ook de investeringen en de afschrijvingen gesegmenteerd. Hoewel in Nederland slechts de omzet dient te worden uitgesplitst, is het opvallend dat deze ondernemingen een groot deel van de op grond van SFAS 14 verstrekte additionele segmentatie-informatie ook opnemen in het (in Nederland gepubliceerde) 'gewone' jaarrapport. In Nederland is het overigens niet gebruikelijk gesegmenteerde financiële informatie te publiceren, die niet wettelijk verplicht is.[7]

Een andere faciliteit die het gebruik van Form 20-F aan Nederlandse ondernemingen biedt is dat bij het opstellen van de jaarrekening Nederlandse verslaggevingsgrondslagen mogen worden gehanteerd. Daarbij moeten eventuele afwijkingen van Amerikaanse grondslagen uit de doeken worden gedaan, indien die een aanmerkelijke invloed hebben op de gepresenteerde cijfers. De effecten van deze afwijkingen op het eigen vermogen en het nettoresultaat moeten bovendien worden gekwantificeerd. Dit kan geschieden in de vorm van aansluitingsoverzichten (reconciliation statements). In tabel 2 is het aansluitingsoverzicht opgenomen zoals in Form 20-F voorgeschreven met betrekking tot het nettoresultaat.

Tabel 2: Aansluitingsoverzicht nettoresultaat

Net income as shown in the financial statements	XXX
Description of items having the effect of increasing reported income	
Item 1	XXX
Item 2, et cetera	XXX
Description of items having the effect of decreasing reported income	
Item 1	(XXX)
Item 2, et cetera	(XXX)
Net income according to Generally Accepted Accounting Principles in the United States	XXX

In het navolgende zal worden nagegaan welke verschillen tussen Nederlandse en Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen in de 20-F-jaarrekeningen over 1990 van de hiervoor genoemde ondernemingen naar voren komen.[8] Daarbij zal ik mij met name richten op de verschillen die blijken uit de aansluitingsoverzichten met betrekking tot het eigen vermogen en het nettoresultaat.

3 Verschillen en effecten van verschillen

3.1 Totaaloverzicht

Met uitzondering van de Koninklijke/Shell Groep hebben alle onderzochte multinationals aansluitingsoverzichten met betrekking tot het eigen vermogen en het nettoresultaat in hun 20-F-jaarrekening opgenomen.[9] Bij de Koninklijke/Shell Groep is dit niet nodig, omdat men zich bij de

keuze van de verslaggevingsgrondslagen heeft laten leiden door zowel Nederlandse, Britse als Amerikaanse verslaggevingsregels. In de 20-F-jaarrekening van de Koninklijke/Shell Groep over 1990 staat hierover onder meer het volgende (pagina G-2): 'The financial statements reflect a synthesis of Netherlands, United Kingdom and United States accounting principles.' De 20-F-jaarrekening van de Koninklijke/Shell Groep is overigens niet alleen cijfermatig, maar ook qua opzet vrijwel gelijk aan de in Nederland gepubliceerde jaarrekening. Tabel 3 is gebaseerd op de aansluitingsoverzichten zoals opgenomen in de 20-F-jaarrekeningen van de overige acht ondernemingen.

- de verwerkingswijze van goodwill;
- de waardering van materiële activa;
- de bepaling van de pensioenvoorziening en de pensioenkosten;
- de bepaling van de belastingvoorziening;
- de bepaling van de voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen;
- de behandeling van vreemde valuta's;
- de verwerkingswijze van dividenden.

In de subparagrafen 3.2 tot en met 3.8 wordt aandacht besteed aan de afwijkingen tussen de Nederlandse en Amerikaanse verslaggevingsregels die zich op bovengenoemde terreinen manifesteren en naar aanleiding waarvan aanpassingen in het eigen vermogen en/of het nettoresultaat hebben plaatsgevonden. In de bijlage is aangegeven welke uitwerking (al dan niet rekening houdende met het belastingeffect) de aanpassingen ieder afzonderlijk hebben op het eigen vermogen ultimo 1990 en het nettoresultaat over 1990 van de betrokken ondernemingen. In de subparagrafen 3.9 en 3.10 komen verschillen aan de orde die niet uit de aansluitingsoverzichten kunnen worden afgeleid. Deze hebben betrekking op de bepaling van de consolidatiekring en de methode om de voeging van ondernemingen te verantwoorden (pooling-of-interests-methode versus purchase-methode). Subparagraaf 3.11 bevat een aantal samenvattende en concluderende opmerkingen.[10]

Tabel 3: Eigen vermogen en nettoresultaat volgens Nederlandse en Amerikaanse grondslagen (bedragen in miljoenen guldens)

naam onderneming	*eigen vermogen ultimo 1990 op basis van*		*effect aanpassingen*		*nettoresultaat over 1990 op basis van*		*effect aanpassingen*	
	Nederlandse grondslagen	*Amerikaanse grondslagen*	*in f*	*in %*	*Nederlandse grondslagen*	*Amerikaanse grondslagen*	*in f*	*in %*
AEGON	4.454	4.892	+ 438	+ 10	749	654	− 95	− 13
Ahold	1.471	1.683	+ 212	+ 14	243	249	+ 6	+ 2
Akzo	4.642	7.157	+ 2.515	+ 54	663	597	− 66	− 10
KLM	3.329	3.542	+ 213	+ 6	340	277	− 63	− 19
Océ	946	979	+ 33	+ 4	86	85	− 1	− 1
Philips	11.165	11.016	− 149	− 1	− 4.240	− 4.763	− 523	− 12
PolyGram	706	1.178	+ 472	+ 67	357	292	− 65	− 18
Unilever	9.373	20.842	+11.469	+122	2.975	2.593	− 382	− 13

In tabel 3 is onder het kopje 'effect aanpassingen', zowel in miljoenen guldens als in procenten, aangegeven welke uitwerking de toepassing van Amerikaanse grondslagen vergeleken met de toepassing van Nederlandse grondslagen heeft op het eigen vermogen ultimo 1990 en het nettoresultaat over 1990 van genoemde ondernemingen. Geconstateerd kan worden dat het effect aanzienlijk kan zijn. Toepassing van Amerikaanse grondslagen heeft bij deze ondernemingen over het algemeen geleid tot een hoger eigen vermogen en een lager nettoresultaat.

Bestudering van de aansluitingsoverzichten leert dat de aanpassingen onder meer betrekking hebben op de volgende zaken:

In het Verenigd Koninkrijk is soortgelijk onderzoek verricht (Weetman & Gray, 1990). Aan de hand van de 20-F-rapporten over 1987 van een 37-tal Britse ondernemingen hebben ze onderzocht wat de invloed is van de toepassing van Amerikaanse verslaggevingsgrondslagen op het nettoresultaat. Zij concluderen onder meer het volgende (pagina 127): 'This study ... has shown that statistically significant differences exist with US companies measuring earnings on a systematically more 'conservative' basis than UK companies, with UK earnings being up to 25% higher on average than US earnings.' Als belangrijkste oorzaken worden de verschillen in de verwerkingswijze van goodwill en de bepaling van de belastingvoorziening genoemd.

3.2 Verwerkingswijze goodwill

De meest opvallende aanpassing, die door alle in tabel 3 genoemde ondernemingen wordt aangebracht, heeft betrekking op de verwerkingswijze van goodwill. Door die ondernemingen wordt de betaalde goodwill, dat wil zeggen het positief verschil tussen de verkrijgingsprijs van een deelneming en de nettovermogenswaarde van de desbetreffende deelneming op het moment van verkrijging, rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gebracht. Door de Koninklijke/Shell Groep daarentegen wordt de betaalde goodwill geactiveerd en over een periode van 5 jaar afgeschreven ten laste van het resultaat.
Het ineens ten laste van het eigen vermogen brengen van de betaalde goodwill is volgens de Nederlandse wet toegestaan. De betaalde goodwill mag ook ineens of gespreid over de economische levensduur ten laste van het resultaat worden gebracht. Volgens Amerikaanse GAAP echter *moet* de betaalde goodwill worden geactiveerd en afgeschreven over de economische levensduur. Hierbij geldt een maximale afschrijvingsduur van 40 jaar. Een en ander is vastgelegd in Accounting Principles Board Opinion No. 17 (APB 17), 'Intangible Assets'.
De voordelen van het rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen brengen van de betaalde goodwill zijn evident: de winstcijfers in een bepaald jaar worden niet aangetast door de in dat jaar en/of voorgaande jaren betaalde goodwill, terwijl de rentabiliteitscijfers positief worden beïnvloed. Daartegenover staat als nadeel dat deze handelwijze een negatieve invloed heeft op de solvabiliteitscijfers.
De effecten van de aanpassing aan Amerikaanse grondslagen aangaande de verwerking van de betaalde goodwill zijn van de in het onderzoek betrokken ondernemingen het grootst bij Unilever. Activering van de betaalde goodwill leidt bij deze onderneming namelijk tot een stijging van het eigen vermogen ultimo 1990 met ruim 103% en een daling van het nettoresultaat over 1990 met ongeveer 13%. Hierdoor daalt de rentabiliteit op het eigen vermogen (nettowinst/gemiddeld eigen vermogen) van ruim 33% naar circa 13% en stijgt de solvabiliteitsratio (eigen vermogen/totaal geïnvesteerd vermogen) van bijna 39% naar ongeveer 56%. Ook de effecten bij Akzo en PolyGram zijn als aanzienlijk te bestempelen; het eigen vermogen stijgt met 48% respectievelijk 81% en het nettoresultaat daalt met 10% respectievelijk 5%. Voor de effecten op het eigen vermogen en het nettoresultaat van de overige ondernemingen wordt verwezen naar de bijlage.
Het zij overigens vermeld dat directe verwerking van de betaalde goodwill in het eigen vermogen, internationaal gezien, steeds meer uit de gratie raakt. Zo is door het International Accounting Standards Committee (IASC) in een Statement of Intent, 'Comparability of Financial Statements', aangegeven dat het niet meer zal zijn toegestaan de betaalde goodwill rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen te brengen. Ook in het Verenigd Koninkrijk wordt er over gedacht deze optie te schrappen.[11]

Nauw verbonden met de goodwillproblematiek is het waarderingsvraagstuk van de bij overnemingen verworven merken, uitgaverechten en dergelijke. In toenemende mate worden zulke immateriële vaste activa door de overnemende onderneming geactiveerd en wordt er vanwege de onbeperkte levensduur van deze activa in beginsel niet op afgeschreven; alleen wanneer de indirecte opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde vindt afwaardering plaats.[12] Door de activering van verworven merken, uitgaverechten en derge-

lijke kan het goodwillbedrag substantieel worden verlaagd. Hoewel niet specifiek geregeld, wordt deze handelwijze in Nederland aanvaardbaar geacht.[13] Volgens de Amerikaanse regelgeving dienen alle immateriële vaste activa evenwel systematisch te worden afgeschreven over een periode van maximaal 40 jaar.[14] Bij de in het onderzoek betrokken ondernemingen manifesteert zich dit verschil in zienswijze in de 20-F-stukken van PolyGram en Philips. Op de door PolyGram geactiveerde muziekcatalogi wordt namelijk alleen afgeschreven indien en voor zover de indirecte opbrengstwaarde daalt beneden de boekwaarde. Aanpassing aan Amerikaanse verslaggevingsregels leidt bij PolyGram tot een daling van het eigen vermogen met 6% en van het nettoresultaat met 9%. Doordat PolyGram deel uitmaakt van het Philips-concern en Philips met betrekking tot muziekcatalogi dezelfde grondslagen hanteert als PolyGram, heeft op dit punt ook bij Philips aanpassing van het eigen vermogen en het nettoresultaat plaatsgevonden.[15]

3.3 Waardering materiële activa

Door een viertal ondernemingen worden correcties aangebracht ten aanzien van de waardering van materiële activa.
Philips en Océ hebben de actuele waarde gekozen als (primaire) grondslag voor waardering en resultaatbepaling.[16] Volgens de Nederlandse wet is dat toegestaan. In de Verenigde Staten daarentegen is toepassing van de historische kostenconventie verplicht; er mogen in principe geen opwaarderingen plaatsvinden. Aanpassing aan de Amerikaanse grondslagen leidt bij Océ tot een daling van het eigen vermogen met 10% en een stijging van het nettoresultaat met 5%. Bij Philips is eveneens sprake van een daling van het eigen vermogen (15%); het nettoresultaat daalt echter ook en wel met 9%. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de aanpassingen in hyperinflatielanden (zie ook subparagraaf 3.7).
Ahold waardeert het onroerend goed in beginsel tegen historische kosten. In 1988 echter heeft in het kader van een verzelfstandiging van het onroerend goedbeleid een éénmalige herwaardering plaatsgevonden van het in onroerend goedmaatschappijen ondergebrachte onroerend goed. In de Verenigde Staten is een dergelijke opwaardering niet toegestaan. Ten behoeve van de 20-F-jaarrekening moet deze herwaardering dan ook worden teruggedraaid. Dat leidt bij Ahold tot een daling van het eigen vermogen met 9% en een stijging van het nettoresultaat met ongeveer 2%.
Door verzekeringsmaatschappij AEGON, ten slotte, wordt het onroerend goed de eerste vijf jaar na verwerving tegen de aankoopprijs en daarna tegen taxatiewaarde gewaardeerd. In de Verenigde Staten dient evenwel te worden gewaardeerd tegen de aankoopprijs onder aftrek van afschrijvingen. In Nederland mogen verzekeringsmaatschappijen op grond van artikel 399 lid 3 BW 2 afwijkende waarderingsgrondslagen hanteren indien die voor de bedrijfstak als aanvaardbaar worden beschouwd. Aanpassing aan Amerikaanse grondslagen leidt bij AEGON tot een daling van het eigen vermogen met 19% en van het nettoresultaat met 8%.
Voor de goede orde zij vermeld dat bij de bereking van de percentages met betrekking tot Océ en AEGON geen rekening is gehouden met het belastingeffect; bij Philips en Ahold is wel rekening gehouden met het belastingeffect (zie bijlage).

3.4 Bepaling pensioenvoorziening en pensioenkosten

De in Nederland toegepaste berekeningswijzen voor de pensioenvoorziening en pensioenkosten wijken op een aantal punten af van de in SFAS 87, 'Employers' Accounting for Pensions', voorgeschreven (gestandaardiseerde) berekeningswijze. In Nederland wordt bij de berekeningen doorgaans uitgegaan van de huidige salarissen. In de Verenigde Staten daarentegen moet rekening worden gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Een ander belangrijk verschil betreft de disconteringsvoet die wordt gehanteerd; in Nederland is een rekenrente van 4% gebruikelijk, terwijl in de Verenigde Staten met een van de marktrente afgeleid percentage wordt gerekend. Verder kan nog het verschil in verwerking van de backservicelasten worden genoemd.

In Nederland moeten deze namelijk op het moment van ontstaan volledig ten laste van het resultaat worden gebracht. In de Verenigde Staten daarentegen dienen de backservicelasten te worden gespreid over de verwachte resterende diensttijd van de werknemers. Naast de verschillen in de berekeningswijze zijn er ook verschillen in de aard en omvang van de in de jaarrekening te verstrekken informatie omtrent pensioenen; de informatievereisten volgens de Amerikaanse verslaggevingsregels zijn omvangrijker.[17]
Koninklijke/Shell Groep en Philips hebben in 1988 respectievelijk 1989 hun calculatiestelsels (zo veel mogelijk) in overeenstemming gebracht met SFAS 87. In de in Nederland gepubliceerde jaarrekening van Philips over 1989 wordt dit als volgt gemotiveerd (pagina 12): 'Besloten is om met ingang van 1989 de berekeningen van kosten van pensioenregelingen mede te baseren op de in de Verenigde Staten van Amerika geldende richtlijnen zodat een betere aansluiting wordt verkregen bij internationale ontwikkelingen op dit gebied en gelijktijdig meer uniformiteit wordt bereikt bij de berekening van kosten van pensioenregelingen.'
De overige in het onderzoek betrokken ondernemingen passen SFAS 87 (nog) niet toe. Van deze ondernemingen hebben alleen Ahold, Akzo en Unilever in hun aansluitingsoverzichten (expliciet) correcties opgenomen voor verschillen met SFAS 87. De correcties bij Ahold leiden tot een stijging van het eigen vermogen ultimo 1990 met ongeveer 3% en een stijging van het nettoresultaat over 1990 met bijna 8%. Voor de invloed van de aanpassingen op het eigen vermogen en het nettoresultaat van Akzo en Unilever wordt verwezen naar de bijlage.

3.5 Bepaling belastingvoorziening

In Nederland is het gebruikelijk om bij de bepaling van de belastingvoorziening de zogenaamde liability-methode toe te passen, dat wil zeggen dat bij de berekening in principe wordt uitgegaan van de belastingpercentages zoals die op balansdatum gelden. Tariefwijzigingen leiden bij deze methode tot een herrekening van de belastingvoorziening. In de Verenigde Staten is het nog toegestaan de deferral-methode toe te passen. De belastingvoorziening mag bij deze methode niet worden aangepast aan gewijzigde belastingtarieven. Zodra SFAS 96, 'Accounting for Income Taxes', in werking treedt, wordt ook in de Verenigde Staten toepassing van de liability-methode verplicht. SFAS 96 geldt waarschijnlijk pas voor boekjaren die na 15 december 1992 aanvangen.[18]
Alleen door Ahold en Unilever wordt in de aansluitingsoverzichten aangegeven welke uitwerking toepassing van de deferral-methode heeft op het eigen vermogen en het nettoresultaat. Uit de bijlage valt af te leiden dat de effecten van de aanpassingen gering zijn.
Zoals vermeld in subparagraaf 3.1 wordt de keuze van de toegepaste verslaggevingsgrondslagen bij de Koninklijke/Shell Groep bepaald door zowel Nederlandse, Britse als Amerikaanse verslaggevingsregels. Met ingang van het boekjaar 1988 heeft men besloten de deferral-methode te vervangen door de liability-methode, met als argument dat deze methode in Nederland gebruikelijk is en dat deze in de toekomst ook in de Verenigde Staten verplicht zal worden gesteld (KNPM-jaarrapport over 1988, pagina 38).

3.6 Bepaling voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen

Specifiek voor een verzekeringsmaatschappij zijn de voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen. Bij AEGON hebben deze voorzieningen met name betrekking op het levensverzekeringsbedrijf. Bij de bepaling van de voorzieningen wordt de contante waarde van de toekomstige uitkeringen verminderd met de contante waarde van de nog te ontvangen premies. De hoogte van de voorzieningen wordt mede bepaald door de gehanteerde rekenrenten en sterftetafels. AEGON gebruikt rekenrenten en sterftetafels die afwijken van de volgens Amerikaanse regels te hanteren rekenrenten en sterftetafels.
Aanpassing aan de Amerikaanse grondslagen leidt bij AEGON ultimo 1990 tot een stijging van het eigen vermogen met bijna 22% (niet rekening houdende met het belastingeffect); het effect op het nettoresultaat over 1990 is daarentegen verwaarloosbaar. Interessant in het kader van dit

artikel zijn de stelselwijzigingen die door AEGON met ingang van het boekjaar 1990 zijn doorgevoerd. Door deze stelselwijzigingen namelijk zijn de door AEGON gehanteerde grondslagen meer in overeenstemming gebracht met de Amerikaanse grondslagen. Dit blijkt duidelijk uit tabel 4 waarin het effect van de stelselwijzigingen op het eigen vermogen ultimo 1989 en het nettoresultaat over 1989 is aangegeven indien de stelselwijzigingen al met ingang van dat jaar zouden zijn doorgevoerd.

Tabel 4: Effect stelselwijzigingen bij AEGON op eigen vermogen en nettoresultaat (bedragen in miljoenen guldens)

	op basis van		*verschil*	
	Amerikaanse grondslagen	*Nederlandse grondslagen*	*in f*	*in %*
eigen vermogen ultimo 1989:				
vóór stelselwijzigingen	5.554	3.735	1.819	49
na stelselwijzigingen	5.554	4.997	557	11
nettoresultaat over 1989:				
vóór stelselwijzigingen	671	491	180	37
na stelselwijzigingen	671	741	– 70	– 10

De stelselwijzigingen hebben onder meer betrekking op de behandeling van de kosten die variëren met en direct gekoppeld zijn aan de produktie van verzekeringen (de zogenaamde eerste kosten) en de verantwoording van de verkoopresultaten op beleggingen in aandelen en onroerend goed. De eerste kosten worden niet meer ineens in het jaar van afsluiten, maar gespreid over de periode van de premie-ontvangst ten laste van het resultaat gebracht. De verkoopresultaten op beleggingen in aandelen en onroerend goed worden niet meer rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt, maar ten gunste of ten laste van de resultatenrekening gebracht.

3.7 Behandeling vreemde valuta's

In de Nederlandse wet worden geen expliciete voorschriften gegeven met betrekking tot de omrekening van in vreemde valuta's luidende bedragen. Wel moet worden vermeld op welke wijze de omrekening heeft plaatsgevonden en op welke wijze de koersverschillen in de jaarrekening zijn verwerkt. De specifieke regels met betrekking tot de behandeling van vreemde valuta's zijn opgenomen in de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving. Deze regels stemmen in grote lijnen overeen met SFAS 52, 'Foreign Currency Translation'. Op een aantal punten, bijvoorbeeld met betrekking tot het omrekenen van eenheden in landen met hyperinflatie en de verwerkingswijze van valutakoersverschillen, is de formulering echter minder stringent. Ten behoeve van de 20-F-stukken heeft een aantal ondernemingen aanpassingen doorgevoerd.

Door Philips en PolyGram vindt in landen met hyperinflatie waardering tegen actuele waarde plaats. Daarbij gelden de lokale valuta's als functionele valuta. Volgens SFAS 52 moet door deze ondernemingen in landen met hyperinflatie worden gerekend met in guldens luidende verkrijgingsprijzen. Dit houdt in dat voor herwaardeerbare activa de historische kosten in guldens worden vastgesteld die daarna niet meer wijzigen. Het effect van de aanpassing aan SFAS 52 wordt in de aansluitingsoverzichten van Philips niet separaat getoond (zie bijlage); bij PolyGram leidt de aanpassing tot een daling van het nettoresultaat met ruim 6%.
De aanpassing bij Unilever ten aanzien van de behandeling van vreemde valuta's heeft ook betrekking op eenheden in landen met hyperinflatie. Unilever heeft overigens een stelselwijziging doorgevoerd. Met ingang van het boekjaar 1990 worden bij het opstellen van de groepsjaarrekening de mee te consolideren resultatenrekeningen (luidende in vreemde valuta's) niet meer omgerekend tegen eindkoersen, maar tegen gemiddelde koersen. Dit is in overeenstemming met SFAS 52, zodat op dit punt geen correcties meer behoeven plaats te vinden.
Bij Ahold vindt een aanpassing van het nettoresultaat plaats, omdat bepaalde valutakoersverschillen rechtstreeks in het eigen vermogen worden verwerkt die volgens de Amerikaanse GAAP in de resultatenrekening hadden moeten worden

verantwoord. Over 1990 leidt deze aanpassing tot een daling van het nettoresultaat met ongeveer 4%.
De correctie bij KLM, ten slotte, betreft het éénmalig effect van een stelselwijziging. Koersverschillen op langlopende schulden en financiële vaste activa worden volgens het nieuwe stelsel in het jaar van ontstaan in de resultatenrekening verantwoord, terwijl deze in het verleden synchroon met de aflossingen van de betrokken posten in de resultatenrekening werden verwerkt (althans indien er per saldo sprake was van een koerswinst). Naar aanleiding van de stelselwijziging is het saldo van de koersverschillenrekening verantwoord als buitengewone bate. Ter bepaling van het nettoresultaat volgens Amerikaanse grondslagen moet deze bate evenwel worden geëlimineerd; die had namelijk al eerder als resultaat moeten worden verantwoord. Onderhavige aanpassing leidt, rekening houdende met het belastingeffect, tot een daling van het nettoresultaat met *f* 47 miljoen (dat is bijna 14%). Vermeldenswaardig is de volgende passage uit het in Nederland gepubliceerde KLM-jaarrapport over 1989/90 (pagina 31): 'Volgens Amerikaanse regelgeving is het verplicht dergelijke koersverschillen in het jaar van ontstaan in het resultaat te verwerken. Ook volgens internationale en nationale regelgeving verdient dit de voorkeur.' Kennelijk hebben de Amerikaanse verslaggevingsregels een belangrijke rol gespeeld bij het besluit om tot stelselwijziging over te gaan.

3.8 Verwerkingswijze dividenden

Door de in het onderzoek betrokken ondernemingen wordt de (groeps)balans opgesteld na winstbestemming, dat wil zeggen na de verdeling van de winst zoals die door de ondernemingsleiding aan de algemene vergadering van aandeelhouders ter goedkeuring is voorgelegd. Het per balansdatum nog te declareren dividend is daarbij opgenomen onder de kortlopende schulden. Deze handelwijze is volgens de Amerikaanse verslaggevingsregels niet toegestaan. In de Verenigde Staten dient het dividend onder het eigen vermogen te worden verantwoord tot het moment dat het dividend daadwerkelijk betaalbaar wordt gesteld. Alleen bij Ahold, Akzo en Unilever vinden op dit punt aanpassingen plaats. Hierdoor neemt het eigen vermogen van deze ondernemingen toe met 4%, 5% respectievelijk 10%. Het nettoresultaat wordt uiteraard niet beïnvloed; het betreft hier immers een kwestie van winstbestemming en niet van winstbepaling. Overigens zij vermeld dat het in Nederland ook is toegestaan de bestemming van de in de loop van een boekjaar behaalde winst niet in de balans te verwerken en de gehele winst te verantwoorden onder het eigen vermogen (artikel 373 lid 1 BW 2).

3.9 Bepaling consolidatiekring

Ahold is de enige onderneming die in het 20-F-rapport een afwijkende groepsbalans en -resultatenrekening heeft opgenomen. Bij de andere ondernemingen zijn, afgezien van enkele verschillen als gevolg van afwijkende rubriceringen, de groepsbalans en -resultatenrekening in het 20-F-rapport en het in Nederland gepubliceerde jaarrapport cijfermatig aan elkaar gelijk. De afwijkende groepsbalans en -resultatenrekening bij Ahold zijn een gevolg van het feit dat Ahold de onroerend goedmaatschappijen niet heeft meegeconsolideerd, terwijl dat volgens Amerikaanse GAAP wel zou moeten.
In het kader van de verzelfstandiging van het onroerend goedbeleid heeft Ahold namelijk, naast de éénmalige herwaardering (zie subparagraaf 3.3), besloten om de onroerend goedmaatschappijen in 1988 te deconsolideren. Dit niettegenstaande het feit dat Ahold in de meeste onroerend goedmaatschappijen een meerderheidsbelang heeft. Ahold doet daarbij, overigens terecht, geen beroep op de uitsluitingsclausule wegens afwijkende bedrijfsactiviteiten (zoals in de jaarrapporten over 1988 en 1989), maar geeft in het jaarrapport over 1990 de volgende motivering (pagina 35): 'Het besef dat vanuit bedrijfseconomisch en markttechnisch inzicht het noodzakelijk is om de detailhandelsactiviteiten en de onroerend-goedactiviteiten als afzonderlijke activiteiten te zien heeft geleid tot een zelfstandig georganiseerde groep.'[19] Kennelijk worden de onroerend goedmaatschappijen door Ahold beschouwd als dochtermaatschappijen niet zijnde

groepsmaatschappijen. Met andere woorden, Ahold kan wel overwegende zeggenschap uitoefenen maar laat dit (vooralsnog) achterwege.[20]
Volgens de Amerikaanse verslaggevingsregels moeten alle deelnemingen waarin de moedermaatschappij meer dan de helft van de stemrechten heeft (majority-owned subsidiaries) in de consolidatie worden betrokken. De groepsjaarrekening in het 20-F-rapport van Ahold omvat dan ook tevens de desbetreffende onroerend goedmaatschappijen. Een en ander heeft geen invloed op het eigen vermogen en het nettoresultaat. Wel worden een aantal verhoudingsgetallen beïnvloed; zo laat het in Nederland gepubliceerde jaarrapport een solvabiliteitsratio (garantievermogen/totaal vermogen) zien van 36%, terwijl uit de 20-F-stukken een solvabiliteitsratio valt te berekenen van 33%.

3.10 Pooling-of-interests-methode versus purchase-methode

AEGON is in 1983 voortgekomen uit de voeging van Ago Holding NV en Ennia NV; de aandelen Ennia werden daarbij geruild tegen aandelen Ago. Volgens de betrokken ondernemingen moet deze voeging worden beschouwd als een fusie. Indertijd is de voeging dan ook verantwoord als een pooling-of-interests, dat wil zeggen dat de activa en passiva van de betrokken ondernemingen zijn opgenomen tegen de bestaande boekwaarden. Door deze verwerkingswijze ontstaat geen goodwill.
Volgens APB 16, 'Accounting for Business Combinations', moet de voeging echter niet worden gezien als een fusie maar als een overname van Ennia door Ago. Vanuit die optiek moet de purchase-methode worden toegepast. Bij de purchase-methode worden de activa en passiva van de overgenomen onderneming geherwaardeerd op reële waarde per overnamedatum. Een verschil met de overnameprijs moet worden verantwoord als goodwill.
In de 20-F-jaarrekening over 1990 wordt afzonderlijk aangegeven wat het effect op de winstcijfers en een aantal balansposten zou zijn wanneer de voeging volgens de purchase-methode zou worden verwerkt. Toepassing van de purchase-methode zou bij AEGON een negatief goodwillbedrag doen ontstaan hetgeen (gedurende de afschrijvingsperiode van de negatieve goodwill) een hoger nettoresultaat tot gevolg zou hebben; over 1990 *f* 760 miljoen in plaats van *f* 749 miljoen. Het eigen vermogen ultimo 1990 zou bij toepassing van de purchase-methode niet *f* 4.454 miljoen bedragen maar *f* 4.400 miljoen.

3.11 Samenvattende en concluderende opmerkingen

Paragraaf 3 overziende kan worden geconstateerd dat acht van de negen Nederlandse ondernemingen, die bij de SEC een 20-F-rapport over 1990 hebben ingediend, correcties aanbrengen op het eigen vermogen en het nettoresultaat omdat de toegepaste verslaggevingsgrondslagen afwijken van Amerikaanse GAAP. Toepassing van Amerikaanse grondslagen heeft bij de betrokken ondernemingen meestal geleid tot een hoger eigen vermogen en een lager nettoresultaat. De verschillen met de cijfers op basis van Nederlandse grondslagen zijn veelal aanzienlijk. De belangrijkste afwijkingen hebben betrekking op de verwerkingswijze van goodwill en de waardering van materiële activa.

De wijzigingen in de grondslagen van waardering en resultaatbepaling die de ondernemingen in de afgelopen drie jaar hebben doorgevoerd zijn vrijwel allemaal geïnitieerd door internationale ontwikkelingen; in sommige gevallen wordt zelfs verwezen naar de Amerikaanse regelgeving. Alleen Ahold is wat dit betreft een vreemde eend in de bijt. Het doorvoeren van dergelijke wijzigingen hoeft overigens niet te betekenen dat de kwantitatieve verschillen kleiner worden. Zoals in de bijlage naar voren komt kunnen de effecten van de aanpassingen op het eigen vermogen en het nettoresultaat elkaar voor een deel compenseren.
Uit het voorgaande is ook duidelijk geworden dat alvorens de cijfers van Nederlandse en Amerikaanse bedrijven op een adequate wijze met elkaar kunnen worden vergeleken over het algemeen de nodige aanpassingen zullen moeten worden doorgevoerd. Zeker wanneer men bedenkt dat de keuze van de verslaggevings-

grondslagen door Nederlandse ondernemingen met een beursnotering in de Verenigde Staten niet uitsluitend wordt bepaald door de Nederlandse wet- en regelgeving, maar dat in zekere mate ook rekening wordt gehouden met internationale ontwikkelingen.

4 Evaluatie

De toepassing van Amerikaanse grondslagen kan vergeleken met de toepassing van Nederlandse grondslagen een aanmerkelijke invloed hebben op de door een onderneming gepresenteerde cijfers. In het ene geval wordt in de accountantsverklaring gesproken over 'present fairly' en in het andere geval van 'een getrouw beeld'. Hoewel deze termen in wezen hetzelfde betekenen, kan de wijze waarop de economische werkelijkheid wordt gepresenteerd toch zeer verschillend zijn. Dit moet in een tijd van toenemende internationalisatie van de kapitaalmarkten als niet gewenst worden beschouwd. Een internationalisatie die gepaard gaat met noteringen van ondernemingen op buitenlandse beurzen en met beleggers die zich op buitenlandse beurzen begeven; met andere woorden, internationalisatie van zowel de vraag naar als het aanbod van kapitaal.
Voor de ondernemingen als opstellers van de jaarrekening is de huidige situatie niet wenselijk, omdat voor beursnoteringen in het buitenland vaak afzonderlijke jaarrekeningen moeten worden opgesteld. Het opstellen van dergelijke jaarrekeningen, waarbij veelal andere verslaggevingsgrondslagen moeten worden gehanteerd, kost tijd en (dus) geld. Bovendien kan de publikatie van additionele informatie leiden tot een concurrentienadeel. Ook voor de kapitaalverschaffers als gebruikers van de jaarrekening is de huidige situatie ongewenst. Bij deze gebruikers bestaat steeds meer de behoefte om de cijfers van ondernemingen met elkaar te vergelijken over de grenzen heen. De aansluitingsoverzichten opgenomen in de 20-F-jaarrekeningen vergroten alleen maar de vergelijkbaarheid tussen de Nederlandse ondernemingen die een 20-F-rapport deponeren en de Amerikaanse ondernemingen. Voor gebruikers die in meer landen opereren biedt dit weinig soelaas. Cairns (1989, pagina 69) constateert dan ook terecht dat het bestaan van sterk afwijkende verslaggevingsgrondslagen kan leiden tot verwarring bij de internationaal georiënteerde gebruikers.
Kortom er kan een behoefte aan een *internationale* jaarrekening worden onderkend. En wel een internationale jaarrekening die is opgesteld aan de hand van een coherente set van verslaggevingsgrondslagen die diverse landen met elkaar zijn overeengekomen. Een belangrijke rol bij het vaststellen van een dergelijke set van internationale verslaggevingsgrondslagen is weggelegd voor het IASC. Met de publikatie in januari 1989 van Exposure Draft 32, 'Comparability of Financial Statements', is er een proces in gang gezet dat het in de IASC-standaarden toegestane aantal methoden van waardering en resultaatbepaling drastisch moet beperken. Het is evident dat toepassing van de verbeterde c.q. aangepaste IASC-standaarden zou kunnen leiden tot een verbetering van de vergelijkbaarheid van jaarrekeningen van ondernemingen uit verschillende landen.
Brink (1991, pagina 11) constateert terecht dat in de huidige constellatie een internationale jaarrekening niet bestaat. Het bestaan van deze toestand is echter niet alleen het gevolg van het (vooralsnog) ontbreken van een adequate set van internationale verslaggevingsgrondslagen. De ontwikkeling naar een internationale jaarrekening wordt vooral geblokkeerd doordat de naleving van de (verbeterde c.q. aangepaste) IASC-standaarden niet kan worden afgedwongen. Zoals door Klaassen (1990, pagina 435) aangegeven moet de kans dat nationale wet- of regelgevende organen de IASC-standaarden zullen voorschrijven klein worden geacht. Hij maakt wel melding van het feit dat de International Organisation of Securities Commissions (IOSCO) er naar streeft de rapporteringseisen die de beurzen stellen aan beursgenoteerde ondernemingen te uniformeren.[21] Wanneer daarbij toepassing van de verbeterde c.q. aangepaste IASC-standaarden zou worden voorgeschreven, zou dit een enorme stap voorwaarts betekenen in de richting van een internationale jaarrekening. IOSCO is een internationale organisatie van organen die toezicht uitoefenen op beurzen. Voor Nederland heeft de

Stichting Toezicht Effectenverkeer zitting in deze organisatie; voor de Verenigde Staten is dat de SEC. Met de erkenning door de diverse beursorganisaties van de verslaggevingsregels zoals die in elkanders landen gelden is de gebruiker in ieder geval niet gediend. Integendeel, dit zou de diversiteit in de verslaggeving in de hand werken en ten koste gaan van de vergelijkbaarheid.[22]
Zolang voor notering op de verschillende internationale beurzen geen uniforme rapporteringseisen gelden, kunnen de ondernemingen zelf de gebruikers tegemoet komen door jaarrekeningen op te stellen die voldoen aan verslaggevingsgrondslagen die in de voor de betrokken ondernemingen relevante landen gelden.[23] Door het globale karakter van de Nederlandse wetgeving behoeft dat voor Nederlandse ondernemingen niet gepaard te gaan met het opstellen van een voor dat doel afzonderlijke jaarrekening. Als lichtend voorbeeld geldt de jaarrekening van de Koninklijke/Shell Groep die gebaseerd is op zowel Nederlandse, Britse als Amerikaanse verslaggevingsregels. Het bewerkstelligen van deze synthese is relatief gemakkelijk omdat de verslaggevingsgrondslagen in Nederland en de Angelsaksische landen tot stand zijn gekomen vanuit een bedrijfseconomische invalshoek. Een dergelijke synthese zal moeilijk te bereiken zijn indien ook regelgevingssystemen met een macro-economische invalshoek, zoals die van Duitsland en Frankrijk, erin betrokken zouden moeten worden. De andere in dit artikel besproken multinationals laten zich evenwel ook niet onbetuigd, getuige de wijzigingen in de grondslagen van waardering en resultaatbepaling die bijna allemaal zijn doorgevoerd naar aanleiding van internationale ontwikkelingen.

Literatuur

Accounting Standards Committee, *Exposure Draft 47: Accounting for Goodwill*, februari 1990.

Archer S. & McLeay S., Financial Reporting by Interlisted European Companies: Issues in Transnational Disclosure, in: Hopwood A. G. (ed.), *International Pressures for Accounting Change*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1989.

Beckman H., Maatschappelijk aanvaardbare jaarrekeningnormen in nationaal en internationaal perspectief, in: Beckman H., *Vergelijkbaarheid van jaarrekeningen in nationaal en internationaal perspectief*, Kluwer, 1990.

Brink H. L., Op naar een internationale jaarrekening?, *De Naamlooze Vennootschap*, januari 1991.

Cairns D., IASC: A New Approach, *De Accountant*, oktober 1989.

Klaassen J., Vergelijkbaarheid van financiële informatie, *De Accountant*, april 1990.

Klaassen J. & Zevenboom G. H., *De nieuwe jaarverslaggeving*, vijfde druk, Fed, Deventer, 1990.

Krens F., Goodwill en immateriële rechten: merken in de jaarrekening?, in: Beckman H., *Vergelijkbaarheid van jaarrekeningen in nationaal en internationaal perspectief*, Kluwer, 1990.

Marseille H., Pensioenstelsels in de jaarrekening, in: Beckman H., *Vergelijkbaarheid van jaarrekeningen in nationaal en internationaal perspectief*, Kluwer, 1990.

Miller M. A., *Miller Comprehensive GAAP Guide 1991*, Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1990.

Nederlands Instituut van Registeraccountants, *Onderzoek Jaarverslaggeving 1986, NIvRA-geschrift 42*, Kluwer, Deventer, 1987.

Rappaport L. H., *SEC Accounting Practice and Procedure*, derde druk, Ronald, New York, 1972.

Securities and Exchange Commission, *SEC: Guidelines, Rules & Regulations 1990*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1990.

Sgromo S. (ed.), *The Accounting Profession in the Netherlands*, American Institute of Certified Public Accountants, New York, 1987.

Skousen K. F., *An Introduction to the SEC*, vierde druk, South-Western, Cincinnati, Ohio, 1987.

Vergoossen R. G. A., Consolidatie-uitsluiting wegens afwijkende bedrijfsactiviteiten, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, juli/augustus 1990.

Weetman P. & Gray S. J., International Financial Analysis and Comparative Corporate Performance: The Impact of UK versus US Accounting Principles on Earnings, *Journal of International Financial Management and Accounting*, 2 & 3, 1990.

Noten

1 Volgens een lijst van Citibank, N.A. Amsterdam, juni 1991.
2 Zie artikel 13 en 15(d).
3 Zie exemption rule 12g3-2(b).
4 Behalve als jaarrapport ter voldoening aan de jaarlijkse deponeringsverplichting kan Form 20-F ook worden gebruikt als inschrijvingsdocument voor bij de SEC te registreren effecten en als overgangsrapport indien het boekjaar wordt gewijzigd.
5 KLM en Océ hebben gebroken boekjaren die eindigen op 31 maart respectievelijk 30 november. Indien in het navolgende wordt gesproken over het boekjaar 1990, 1989 of 1988 dan wordt met betrekking tot genoemde ondernemingen het boekjaar 1989/90, 1988/89 respectievelijk 1987/88 bedoeld.
6 AEGON heeft inmiddels een aanvraag ingediend voor een notering op de NYSE. De NASDAQ-notering zal komen te vervallen zodra AEGON is genoteerd op de NYSE (zie onder meer Het Financieele Dagblad d.d. 12 juni 1991).

7 Uit onderzoek van het NIvRA is gebleken dat door 21% van de ondernemingen die in meer dan één bedrijfstak werkzaam zijn het bedrijfsresultaat wordt uitgesplitst naar bedrijfstakken. Door ongeveer 5% van de ondernemingen die op meer dan één geografische markt werkzaam zijn, wordt het bedrijfsresultaat gesegmenteerd naar geografische gebieden. Het onderzoek heeft betrekking op de jaarrapporten over 1986 van 120 ter beurze van Amsterdam genoteerde ondernemingen (NIvRA, 1987, pagina 102 en 103).
8 Naast de 20-F-rapporten over 1990 zijn van de in het onderzoek betrokken ondernemingen de 20-F-rapporten over 1989 en, voor zover beschikbaar, de in Nederland gepubliceerde (Nederlandstalige) jaarrapporten over 1990, 1989 en 1988 geraadpleegd.
9 KNPM publiceert samen met The 'Shell' Transport and Trading Company PLC (Shell Transport) één 20-F-rapport. Shell Transport is een Britse onderneming die evenals KNPM op de NYSE is genoteerd. Het 20-F-rapport bevat naast de enkelvoudige jaarrekeningen van KNPM en Shell Transport, de samengevoegde jaarrekening van de Maatschappijen der Koninklijke/Shell Groep. KNPM en Shell Transport staan *gezamenlijk* aan het hoofd van de Koninklijke/Shell Groep.
10 Voor een vergelijking van de Nederlandse en Amerikaanse regelgeving, zie ook Sgromo (1987, hoofdstuk 3 en appendix D).
11 Zie Exposure Draft 47, 'Accounting for Goodwill', van het Accounting Standards Committee.
12 Een dergelijke handelwijze manifesteert zich met name in de uitgeverswereld met betrekking tot verworven uitgaverechten.
13 Zie onder meer Krens (1990).
14 Vermeldenswaardig is dat volgens Accounting Research Bulletin No. 43, Chapter 5 (ARB 43-5), 'Intangible Assets', afschrijvingen op immateriële vaste activa achterwege konden blijven indien de gebruiksduur van de immateriële vaste activa niet kon worden bepaald. ARB 43-5 is de voorloper van APB 17.
15 Philips heeft een belang in PolyGram van ongeveer 79%.
16 Océ past alleen met betrekking tot de materiële *vaste* activa het actuele waardestelsel toe; de voorraden en het goederenverbruik worden tegen historische kosten gewaardeerd. Hoewel PolyGram deel uitmaakt van het Philips-concern, wordt door deze onderneming niet de actuele waarde als uitgangspunt genomen bij de waardering en resultaatbepaling. Dit geldt niet voor eenheden in hyperinflatielanden (zie subparagraaf 3.7).
17 Zie Marseille (1990) voor een uitgebreide bespreking van SFAS 87 en een vergelijking van deze standaard met de Nederlandse praktijk.
18 De ingangsdatum van SFAS 96 is enkele keren uitgesteld; aanvankelijk was het de bedoeling dat deze standaard vier jaar eerder van kracht zou worden.
19 Zie Vergoossen (1990).
20 Men kan zich afvragen of het buiten de consolidatie houden van de onroerend goedsector in overeenstemming is met de Nederlandse regelgeving. Naar mijn mening kunnen de onroerend goedbedrijven namelijk worden beschouwd als groepsmaatschappijen. De in de onroerend goedbedrijven ondergebrachte winkelpanden zijn immers onmisbaar voor het uitvoeren van de detailhandelsactiviteiten (economische eenheid). Vanuit die optiek beschouwd is het vrijwel ondenkbaar dat activiteiten die niet dienstig zijn aan de detailhandelsactiviteiten niet zullen leiden tot correctieve acties van de kant van Ahold (organisatorische verbondenheid).
21 Zie ook Statement of Intent, 'Comparability of Financial Statements', de paragrafen 19 en 20.
22 Zo wordt door de SEC overwogen om de Nederlandse verslaggevingsregels te erkennen ten behoeve van beursnoteringen van Nederlandse ondernemingen in de Verenigde Staten. Dit is gezegd door de voorzitter van de SEC bij de ondertekening van een samenwerkingsverdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten op het gebied van de bestrijding van fraude en onregelmatigheden op effectenmarkten (zie Het Financieele Dagblad d.d. 12 december 1989). De Vereniging voor de Effectenhandel (Amsterdamse Effectenbeurs) stelt geen specifieke eisen aan de verslaggevingsgrondslagen die buitenlandse ondernemingen in hun financiële berichtgeving moeten toepassen.
23 Om te bepalen welke landen relevant zijn voor een bepaalde onderneming maakt Beckman (1990, pagina 45) onderscheid tussen het werkcentrum van de onderneming, het land van de rechtsvorm en het aandachtscentrum van de gebruikers.

Bijlage

Aansluitingsoverzichten eigen vermogen ultimo 1990 (in miljoenen guldens)

	AEGON	Ahold	Akzo	KLM	Océ	Philips	PolyGram	Unilever
eigen vermogen volgens Nederlandse grondslagen	4.454	1.471	4.642	3.329	946	11.165	706	9.373
aanpassingen ten aanzien van:[a]								
3.2 goodwill	+ 481	+ 295	+ 2.235	+ 214	+ 110	+ 1.404[d]	+ 528[d]	+ 9.693
3.3 materiële activa	− 864	− 128	*	*	− 91	− 1.632[e]	*	*
3.4 pensioenen	*	+ 37	+ 58	*	*	*	*	+ 254
3.5 belastingen	*	− 6	*	*	*	*	*	− 131
3.6 verzekeringsverplichtingen	+ 969	*	*	*	*	*	*	*
3.8 dividenden	*	+ 57	+ 222	*	*	*	*	+ 959
overige aanpassingen[b]	+ 69	− 43	*	− 1	+ 5	+ 79	− 56	+ 694
belastingeffect aanpassingen[c]	− 217	*	*	*	+ 9	*	*	*
totaaleffect	+ 438	+ 212	+ 2.515	+ 213	+ 33	− 149	+ 472	+11.469
eigen vermogen volgens Amerikaanse grondslagen	4.892	1.683	7.157	3.542	979	11.016	1.178	20.842

Aansluitingsoverzichten nettoresultaat over 1990 (in miljoenen guldens)

	AEGON	Ahold	Akzo	KLM	Océ	Philips	PolyGram	Unilever
nettoresultaat volgens Nederlandse grondslagen	749	243	663	340	86	− 4.240	357	2.975
aanpassingen ten aanzien van:[a]								
3.2 goodwill	− 23	− 8	− 65	− 5	− 5	− 161[d]	− 48[d]	− 392
3.3 materiële activa	− 62	+ 4	*	*	+ 4	− 374[e]	*	*
3.4 pensioenen	*	+ 19	− 1	*	*	*	*	+ 26
3.5 belastingen	*	*	*	*	*	*	*	− 19
3.6 verzekeringsverplichtingen	− 2	*	*	*	*	*	*	*
3.7 vreemde valuta's	*	− 9	*	− 72	*	*	− 22	− 94
overige aanpassingen[b]	− 18	*	*	− 19	*	+ 12	+ 5	+ 97
belastingeffect aanpassingen[c]	+ 10	*	*	+ 33	*	*	*	*
totaaleffect	− 95	+ 6	− 66	− 63	− 1	− 523	− 65	− 382
nettoresultaat volgens Amerikaanse grondslagen	654	249	597	277	85	− 4.763	292	2.593

a De nummers verwijzen naar de subparagrafen waarin de bedoelde aanpassingen worden besproken.
b Deze hebben onder meer betrekking op de activering van rentekosten bij AEGON en Unilever, de activering van inventarissen, verbeteringen aan gehuurde panden en software bij AEGON, de waardering van beleggingen bij Ahold en Unilever, de verwerking van investeringssubsidies bij Philips, de voorziening assurantie eigen risico bij Océ en het effect van stelselwijzigingen bij KLM en PolyGram.
c Door enkele ondernemingen wordt het totale belastingeffect (van alle aanpassingen samen) afzonderlijk vermeld. De andere ondernemingen doen dit niet; zij geven van iedere aanpassing het netto-effect weer, dat wil zeggen het belastingeffect is reeds verwerkt in de afzonderlijke aanpassingen.
d Inclusief effect systematische afschrijving muziekcatalogi.
e Inclusief effect toepassing SFAS 52 in hyperinflatielanden.